

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ
Факультет іноземної філології

Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
для науковців, викладачів, учителів, здобувачів
вищої освіти

18 травня 2022 року

Головний редактор:

Бойчук Юрій – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Редакційна колегія:

Бережна Світлана – доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Борисов Володимир – кандидат філологічних наук, доцент, проректор з навчально-наукової роботи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Васильєва Марина – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри англійської мови ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Князь Ганна – кандидат філологічних наук, доцент, декан факультету іноземної філології ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Кутова Наталія – старший викладач кафедри німецької філології ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лембік Сніжана – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри романської філології ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Перлова Вікторія – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської фонетики і граматики ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Подуфалова Тетяна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри практики англійського усного і писемного мовлення ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Руда Наталія – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри східних мов ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Сазонова Ярослава – доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської фонетики і граматики ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Скразловська Ірина – кандидат філологічних наук, доцент кафедри східних мов ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Шпак Юлія – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Затверджено редакційно-видавничою радою

*Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 5 від 18 травня 2022 року)*

Сучасні філологічні і методичні студії : проблематика і перспективи [Електронне видання] : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. для науковців, викладачів, учителів, здобувачів вищої освіти, Харків, 18 трав. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред) та ін.]. – Харків, 2022. – 227 с.

У збірнику відображено тези Міжнародної науково-практичної конференції для науковців, викладачів, учителів, здобувачів вищої освіти, що проходила на базі Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди з нагоди Дня науки. Він містить результати теоретичних та емпіричних досліджень науковців України і зарубіжжя в галузях філології та методики навчання іноземних мов.

Матеріали стануть у пригоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам закладів вищої освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

ЗМІСТ

СУЧАСНІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ СТУДІЇ	10
<i>Девдюк Іванна</i> P. Kulish as a Translator of English Literature.....	10
<i>Збігнєв Шмит, Алексахіна Ксенія</i> Позатекстуальний контекст у перекладі твору Андрія Аствацатурова «Ліфт».....	12
<i>Коваленко Оксана, Мамедова Юлія</i> Порівняльна характеристика використання фітонімів у романі Д.Г. Лоуренса «Коханець Леді Чаттерлей» та його перекладі на українську мову.....	15
<i>Лактіна Юлія</i> Перекладна відповідність англійської та української лексики для позначення компетенцій користувача.....	17
<i>Столярчук Ганна, Олійник Надія</i> Семантичні аспекти проблеми перекладу англомовної математичної термінології.....	20
<i>Шпак Юлія</i> The Strategies of Proper Names Translation from English into Ukrainian in William Golding’s Lord of The Flies.....	22
СУЧАСНІ МЕТОДИЧНІ СТУДІЇ	26
<i>Subukcu Feryal, Aytekin Arzu</i> Exploring Bergsonian Intuition Levels of Pre-Service Teachers.....	26
<i>Mergen Filiz, Kuruoglu Gulmira</i> L1 in an ELT Class : Evidence from Brain Research.....	30
<i>Байдала Вікторія</i> Сучасні методи викладання англійської мови для студентів немовних факультетів в умовах воєнного стану.....	34
<i>Бортник Світлана</i> Методичні аспекти розвитку навичок анотування та реферування професійно-орієнтованих текстів у формуванні фахових компетенцій студентів немовних спеціальностей.....	36

literalism. While translating “Mandrivka”, P. Kulish used Church Slavonic words, archaisms, neologisms, and common language. And at the same time he sometimes failed to observe the harmony peculiar to Byron who used it to combine words from different stylistic layers. Repeated corrections in the autographs prove that the translator was constantly working on the improvement of the language aspect of his interpretations. For the most part, his corrections were justified.

Striving for adequacy, P. Kulish rather skillfully used the Ukrainian language to render peculiar to Byron such language and stylistic devices as alliteration, anaphora, rhetorical questions, exclamation sentences, divisions of words, etc.

Famous for its complexity and many-sidedness, language and style diversity, sophistication of rhymes, the novel in verse “Don Juan” turned out to be difficult for translation. As we may see from the autographs and “Chorna Rukopys” P. Kulish quitted translating this work in the fourth part, because he was disappointed with the quality of the work. But still, despite all the drawbacks, his interpretation at that time was of great importance, as it was the first serious attempt to acquaint Ukrainian people with the famous work by the British romanticist.

Familiarity with theoretic and artistic achievements of the world culture, good command of languages was important factors in Kulish becoming a translator. In translation he saw a great opportunity to improve the Ukrainian literary language. To him belongs the priority of developing the national adequate translation. In the view of the word culture, Kulish’s interpretations of Shakespeare’s and Byron’s works surpassed in quality those which existed at that time. Using various artistic forms and means, in his works Kulish revealed the flexibility and richness of the Ukrainian language.

References

- Вибрані листи Пантелеймона Куліша українською мовою писані* (1984). Нью-Йорк-Торонто: Укр. Вільна АН у США.
Куліш, П. (1989). *Твори*: у 2-х томах. Київ: Дніпро, т. 2.
Франко, І. Я. (1981). *Зібр. творів*: у 50 т. Київ: Наук. думка, т. 32.

ПОЗАТЕКСТУАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ У ПЕРЕКЛАДІ ТВОРУ АНДРІЯ АСТВАЦАТУРОВА «ЛІФТ»

Збігнєв Шмит

Університет імені Адама Міцкевича,

Польща

Ксенія Алексахіна

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,

Україна

Професія перекладача є затребуваною у сучасних реаліях, тому що на книжковий ринок постійно надходить нова передова література, яку належить адекватно перекласти. Теорія перекладу вчить того, що перш ніж перекладати будь-який текст або твір, варто ознайомитися з позатекстуальним контекстом, який включає критику, інтерв'ю, рецензії твору, культуру тощо. Також варто

ознайомитися з твором в оригіналі та його перекладами на різні мови. Тому адекватність перекладу передбачає відтворення позатекстуального контексту в тому чи іншому творі. Отже, питання є актуальним і потребує подальшого дослідження.

Цьому питанню присвятили свої роботи впливові науковці аналітичної філософії та філології ХХ ст. Д. Льюїса, С. Кріпке, Я. Хінтікки, Р. Ронен у контексті дискусії У. Еко, Т. Павела, Л. Долежела, М. Раєн, які вивчали сутність концепту «можливий світ» як ментального способу моделювання дійсності шляхом розгляду теорії «можливих світів» для дискурсивного аналізу художнього (наративного) тексту. Вони акцентували свою увагу на тому, що перекладач має справу ні з словами, ні з реченнями, ні з текстами, ні з дискурсами, а з культурою (Лівицька, 2020, сс. 149).

Мета даної роботи полягає у використанні позатекстуального контексту під час перекладу, культури зокрема, на прикладі твору Андрія Аствацатурова «Ліфт», що раніше не перекладався на англійську мову.

Культура – це все те, що людина створила навколо себе. Мова – це також частина культури. Переклад можна уявити як певний трансфер між трьома складовими: автор – перекладач – читач. Кожен автор живе в своєму вимірі, створюючи «можливий світ». Це теорія множинних світів та уявний світ художнього твору (Лівицька, 2020, сс. 149).

Автор створює свій «можливий світ» у певному часі та у певному просторі. Цей світ може бути правильним, може бути хибним. Тобто, він створює свій світ і продовжує в ньому і свою культуру, і свої знання, і свій культурний досвід. І це все переходить потім до перекладача. І ми маємо фактично світ з новим «можливим світом». Перекладач трактує художній твір і знаходить в ньому якісь свої моменти. З цього етапу починається теорія, що автор з того моменту вже не існує. Перекладач або читач вже трактує цей твір по-своєму і може створювати свій «можливий світ». Звісно перекладач має бути лояльним і до автора, і до читача, і мусить зберігати головний зміст твору, який проектується на читача. Читач в свою чергу зі своїм «можливим світом» трактує світи по-своєму. І скільки є читачів, стільки «можливих світів», і стільки можливих інтерпретацій будь-якого художнього твору. В процесі перекладу це звісно складно. Важливою є в цьому роль перекладача.

Розглянемо твір «Ліфт» Андрія Аствацатурова. Звернемося до аналізу перекладу твору: *Вчера. Промозглый осенний полусумрак. Город, аккуратно затянутый едким смогом. Душная аудитория, наполовину заполненная невыспавшимися студентами* (Аствацатуров, 2010, сс. 3). – *Yesterday. Autumn wet gloom. The city, accurately covered by acid smog. Stifling classroom was a half full of sleeping students.* У англійському перекладі використані фонетичний засіб асонанс для передачі атмосфери: напівтемрява, тиша, шепіт. Це є прикладом того, як у перекладача після прочитання твору з'являється свій «можливий світ». Треба зазначити, що засіб, який було використано, не змінює сутність оригіналу, але домальовує картину.

Розглянемо ще один приклад: *Поел в буфете тяжелой казенной пищи* (Аствацатуров, 2010, сс. 3). – *I had junk food in a public canteen*. В цьому прикладі використовується переклад, який сконцентрований на культурному співвідношенні понять «тяжелой казенной пищи». При перекладі фраза була розділена на декілька компонентів: *junk food* – *тяжелой пищи*, *казенный* – *public*. Щоб передати зміст фрази *казенной пищи*, використовується *canteen*, що в перекладі означає «їдальня», і в культурі оригіналу має пряме відношення до поняття «казенний». *Я спрятал книгу в сумку и десять минут давился вместе со всеми, как чихлый лимон в соковыжималке*. – *I hide the book in the bag and then I was squeezed for 10 minutes with all that people inside the carriage like a squeezing lemon in a squeezer*. Переклад оснований на грі слів, що відбувається через використання однокореневих слів та словотворення.

Наступний приклад з тексту стосується порівнянню двох варіантів таблички біля ліфту, а саме оригіналу та переробки хуліганями. *О ВСЕХ СРАНОСТЯХ ЛИФА СООБЩАЙТЕ ДУРНОМУ МОТЕ!* – *OUT ALL THE FAKES OF LIFE PLEASE CONTACT THE DIRTY SERI*. *ОБО ВСЕХ НЕИСПРАВНОСТЯХ ЛИФТА СООБЩАЙТЕ ДЕЖУРНОМУ МОНТЕРУ!* – *ABOUT ALL THE DEFFECTS OF LIFT PLEASE CONTACT THE DUTY SERVICE* Цей приклад демонструє гру слів та каламбур.

Наступний приклад: *Почему-то мне вдруг вспомнилась Люся, моя бывшая жена. Она бы на моем месте этому мужику перезвонила. И скорее всего разговор с жильцом дома номер двадцать один закончился бы в ее пользу. Все-таки жаль, что она ушла. И что я потом не смог ее вернуть* (Аствацатуров, 2010, сс. 4). – *I don't know why, but suddenly I remembered Lucy, my ex-wife. If she were I, she would call back that guy. And her debate with the dweller of house 21 would have been finished by her triumph. I still feel sorrow that she left. And I couldn't turn her back*.

В останньому реченні головний зміст цього твору. Складається враження, що в очах головного героя «Ліфт» відображено обман та нудьгу, які привалюють у відношенні до літератури, романтичних відносин, політики й інших сфер життя.

Відчувається виразний смак передчасного похмілля (Гулин, 2010). В наведеному прикладі можна спостерігати повне співвідношення мови оригіналу та перекладу. Це демонструє той факт, що «можливий світ» перекладача співпадає зі світом автора.

Отже, у автора формується світ у формі картинки, що включає компонент, що викликає образність думок. Це не намальований «можливий світ». Коли перекладач читає, уявляє цей світ і в нього формується загальна картинка, і потім він її відтворює. перекладач малює собі цю картинку засобами рідної мови, абстрагуючись від слів оригіналу. Перекладач має створювати конкретну ситуацію, сюжетну лінію, тобто картинку. І він це передає рідною мовою таким чином, ніби він творить свій текст. Тут перекладач мусить власно відходити від чужої мови і абсолютно наближатися до рідної мови. Але, в тексті є певні поняття, які настільки важливі для розуміння тексту, що перекладач мусить

використовувати слова або словосполучення та речення, щоб зберегти враження від оригіналу. Каламбур, гра слів та відповідні поняття, що ґрунтуються на культурі, якраз належать до них.

Список використаних джерел

- Аствацатуров, А. (2010). *Ліфт*. Відновлено 3
http://loveread.ec/read_book.php?id=37471&p=3#gl_5
- Гулин, И. (2010). *О "Скунскамере" Андрея Аствацатурова*. Відновлено 3
<http://old.admarginem.ru/etc/2066/>
- Лівицька, І.А. (2020). *Теорія множинних світів та уявний світ художнього твору: точки взаємодії*. Відновлено 3
<https://www.researchgate.net/publication/342322382>

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИКОРИСТАННЯ ФІТОНІМІВ У РОМАНІ Д. Г. ЛОУРЕНСА «КОХАНЕЦЬ ЛЕДІ ЧАТТЕРЛЕЙ» ТА ЙОГО ПЕРЕКЛАДІ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Оксана Коваленко

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна

Юлія Мамедова

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди,
Україна

Під час аналізу суцільних вибірок фітонімів з оригіналу роману Д. Г. Лоуренса «Коханець леді Чаттерлей» та тексту його перекладу на українську мову ми помітили, що кількість вжитих фітонімів у перекладі далеко не відповідає їхній кількості в оригінальному варіанті, та й самі фітоніми різняться.

У чому криються причини даних розбіжностей при перекладі?

1. Одним із факторів зменшення кількості фітонімів у перекладному варіанті виступає **опускання** тих чи інших слів при перекладі. Так, у перекладі Радієнко Д.О. частка опущень становить 2,6% від загальної кількості речень, які містять фітоніми, Наприклад: *The chair puffed slowly on, slowly surging into the forget-me-nots that rose up in the drive like milk froth, beyond the hazel shadows* (Лоуренс, 2005, с. 256). – *Крісло неквапно пропливало по незабудковій піні, що здавалася молочно-блакитною навіть у густому затінку* (Лоуренс, пер. Радієнко, 2005, с. 233).

2. Наступний фактор, що спричинив значні розбіжності у перекладі фітонімів – це використання прийому **заміни** як засобу передачі читачу, носію мови тієї чи іншої інформації, безпосередньо не вираженої в оригіналі, але, тим не менш, зрозумілої читачеві, носієві мови перекладу. Наприклад, значимий в англomовній картині світу фітонім *holly* (падуб, гостролист) було замінено на «горобину»: «*Do you know there are still berries on the big holly-tree?*» (Лоуренс, 2005, с. 256). – «*Знаєте, – на горобині ще й досі є ягоди*» (Лоуренс, пер. Радієнко, 2005, с. 233).